

İnteraktiv texnologiyaların təlim prosesində rolu

Günel Namiqqızı

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

E-mail: g_namiggizi@yahoo.com

Rəyçilər: ped..ü.e.d., prof. Ə.Q. Pələngov,
tex.e.ü.f.d., dos. Ç.M. Həmzəyev

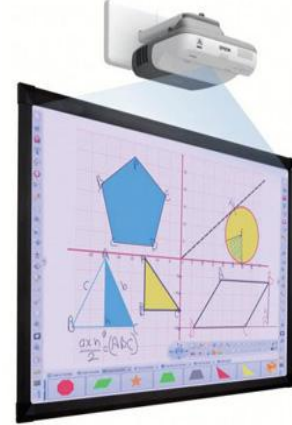
Açar sözlər: interaktiv lövhə, ağıllı lövhə, Starboard, Smartboard, informasiya, dərs

Ключевые слова: интерактивная доска, умная доска, информация, урок

Key words: electronic plaque, smart plaque, smartboard, information, lesson

Son dövrlər ölkəmizdə müxtəlif sahələrdə çalışan mütəxəssislərin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə çalışmaq qabiliyyətinə, düzgün istifadə etmək bacarığına böyük üstünlük verilir. Bu da informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sahəsində daha dərin biliklərə və vərdişlərə malik olmağı zəruri edir. Dünyanın bir çox ölkələrinin təhsil sistemində informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının istifadəsi bir çox yeniliklərə istiqamət versə də, məktəblərin informasiyalaşdırılmasında hələ də bir çox problemlər vardır.

Tədris prosesində interaktiv lövhə və virtual laborator proqramlarından istifadə edilməsi təlimin əsas prinsiplərindən birini - əyaniliyini təmin edir. Əyaniliyin tətbiqi şagirdin öyrənilən fənnə olan marağını artırır, bilik alınması prosesini asanlaşdırır, möhkəm mənimsənilməsinə kömək edir. Şagirdlərə əyani vəsaitlərin tətbiqi olmadan məkan təsəvvürlərini uğurla inkişaf etdirmək çətindir. Ona görə də əyani vəsaitlə şagirdləri silahlandırmaq, həndəsi formaları və konstruksiyalarda müxtəlif əşyalar haqqında təsəvvürlərlə konkret təhlilini aparmaq və bu formaların sintezi öyrətmək daha məqsədə uyğundur. Əyani vəsaitlərin geniş istifadəsi və düzgün tətbiqi şagirdlərdə öyrənilən məsələ haqqında təsəvvürləri dərinləşdirir, materialın şərh üçün vaxtı azaldır.

“Müasir tədris və təlim müəllimdən əyanilik və bununla yanaşı dərsə emosionallıq və rəngarənglik qatmağı tələb edir. Fəal təlimin təşkilində interaktiv lövhələr müəllimin əvəzolunmaz köməkçisidir. Fəal-interaktiv təlim dərslərinin təşkili prosesini asanlaşdırır. Dünya statistikasına nəzər salsaq, görürük ki, ən keyfiyyətli dərslərdə nəzəriyyəyə nisbətən təcrübəyə daha çox üstünlük verilir. Bu lövhələr biliklərin təcrübə əsasında qazanılmasına zəmin yaradır.” [2]

Starboard interaktiv lövhələrindən istifadə edən müəllim təlim prosesində əlavə vasitələrə çox az müraciət edir. Artıq təlimdə plakatlardan, stikerlərdən, rəngli markerlərdən və əlavə silgidən istifadəyə ehtiyac qalmır. Bütün bu imkanlar hamısı “Ağıllı lövhə” proqramlarının daxilində nəzərə alınmışdır. Bu lövhələr vasitəsilə müəllim əyanilik üçün şagirdə keçəcəyi mövzunu əhatə edən şəkillər, səs faylları, videoçarxlar təqdim edə bilər.

Starboard interaktiv lövhələri xüsusi imkanlara malikdir. Bu imkanlardan biri də riyazi

alətlərin proqram daxilində istifadə olunmasıdır. Ehtiyac duyulduğu anda riyazi alətlər – transportir, pərgar, xətkəş asanlıqla lövhəyə gətirilə və dərs prosesində istifadə oluna bilər. Bu alətlərin obyektlərin, şəkillərin ölçüsünü böyütməklə hətta arxa sıralarda əyləşən şagirdlərin dərsdə aktivliyini, diqqətinin cəmlənməsini təmin etmək olar. Starboard lövhələrinin imkanları bununla bitmir, əlavə funksiyalardan istifadə etməklə müəllim fasilitator rolunu oynayaraq istiqamətləndirici olub şagirdin tədqiqatçı olmasına şərait yarada bilər.

Məhz bu funksiyalar müəllimə imkan verir ki, aktiv şəraitdə dərslər hazırlasın. Eyni zamanda bu funksiyalar müəllimi öz yaradıcılığını nümayiş etdirməsinə şərait yaradır. Bu funksiyalar kömək edir ki, şagirdləri aktivləşdirsin. Mövzunun içinə daxil ola bilsinlər, bilavasitə yaradıcısına çevirsinlər.

Doğurdanda bu lövhələrin və proqramların Azərbaycan təhsilinə qədəm qoyması təhsilimiz üçün yeni imkanlar yaratmışdı. Özündə yaradıcılıq, pedaqoji ustalılıq, özünə inam hiss edən hər bir müəllim mütləq təhsilə gələn bu yeniliyi tətbiq etmək istəyər.

Ağıllı lövhələr 1991-ci ildə David Martin və Nensi Noulton tərəfindən “Smart Technologies” şirkətində yaradılmış və dünya bazarına ilk dəfə “İnteraktiv ağıllı lövhə” kimi çıxarılmışdır. İngiliscədən tərcümədə “smart” - “ağıllı”, “board” – “lövhə” mənasını verdiyinə görə dilimizə “Ağıllı lövhə” kimi tərcümə olunur. Bu lövhələri dəyişik formada; İnteraktiv lövhə, Elektron lövhə, ağıllı yazı lövhəsi, Elektron yazı lövhəsi, İnteraktiv yazı lövhəsi və s. kimi də adlandırırırlar.

Ağıllı lövhələri bir-birindən ayıran üç əsas texnologiya vardır:

1. Klipsli hər bir standart lövhəyə qoşula bilən infraqırmızı / akustik qurğu.

Bu texnologiya ağ lövhə səthinə montaj edilən elektron infraqırmızı akustik qəbuledici və bu qəbulediciyə infraqırmızı akustik siqnal göndərən qələm tərzində bir mənbədən ibarətdir. Siqnal göndərən qələm qəbuledici cihaza lövhənin hansı koordinatında olduğunu bildirir. Kompüterə usb və ya naqilsiz bağlanan qəbuledici bu koordinatın məlumatını kompüterdəki proqrama göndərir. Bu texnologiyanın ən üstün cəhəti daşınabilən olması və hər zəmində istifadə oluna bilməsidir.

2. Cüt laylı səthi olan mexaniki passiv lövhələr.

Bu texnologiyada lövhələrin səthi cüt laylı zər ilə örtülüdür. Bu zər toxunmağa həssasdır. Buna görə də qələmlə və ya barmaqla toxunaraq istifadə etmək mümkündür. Bu texnologiyanın qabaqcıl markası “Smart Board”dır. Bu texnologiyanı seçən insanlar ilk növbədə lövhənin sağlamlığına xüsusilə diqqət etməlidirlər. İlk yarandığı dövrlərdə dözümsüz olan səthlər bugünkü günümüzdə istehsalçılar tərəfindən daha da təkmilləşdirilmişdir.

3. Elektromaqnetik texnologiya ilə istehsal edilən ağıllı lövhələr.

Bu lövhələrin səthi sərt və zədələnməyə davamlıdır. Bu ağıllı lövhələr elektromaqnetik induksiya texnologiyası ilə işləyirlər. Xüsusi xarici səthi ilə işıqı özünə çəkir və geri əks olunmasına mane olur buda gözün yorulmasının qarşısını alır. Naqilsiz qələmlərlə yazılan hər bir yazı dərhal lövhə tərəfindən qəbul edilir. Rəqəmsal lövhələrin bəzi növləri batareyaya ilə işləyir. Bu elektromaqnetik lövhələr sinif otaqları və konfrans salonları üçün əvəz edilməz əyani vəsaitdir.

“Ağıllı lövhə”lər ilk yarandığı illərdə indiki kimi geniş imkanlara malik deyildi. Lövhələrdən daha çox monitor kimi istifadə olunurdu. Lakin zaman keçdikcə texnologiyanın inkişafı bu sahəyə də təsirsiz ötüşmədi. Belə ki, son dövr istehsalı olan lövhələr artıq bir çox geniş imkanlara sahibdirlər. Belə ki, lövhələr üzərində artıq həm qələmlə, həm də barmaqla toxunaraq işləmək mümkündür. Hətta interaktiv test tapşırıqlarını yerinə yetirən zaman şagirdlərə paylanan “Səsvermə” pultları vasitəsilə hər bir şagird öz cavabını müstəqil şəkildə

yerindəcə bildirə bilər.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi təhsilin keyfiyyətini artırmaq, qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğunlaşdırmaq məqsədilə təhsilalanlar və təhsilverənlər üçün elektron resursların hazırlanması istiqamətində müvafiq layihələr və tədbirlər həyata keçirib. Görülən tədbirlər çərçivəsində hazırlanmış elektron resursları bir mənbədə cəmləyərək təhsil portalı yaradıb. Portal vasitəsilə hər bir istifadəçi elektron dərsliklərə, videodərslər, elektron tapşırıqlar və digər elektron resurslara çıxış əldə edə bilər.

Təhsil Nazirliyi tədris sistemində qabaqcıl müəllimlərin dərslərini videoçəkiliş edərək interaktiv texnologiyaları tətbiq etməklə şagirdlər üçün maraqlı videodərslər yaratmışdır. Əgər şagird dərslər zamanı hər hansı mövzunu yaxşı dinləyə bilməyibsə, başa düşməyibsə və ya müəyyən səbəblərdən dərslə iştirak etməyib və bununla da keçirilən mövzu ilə bağlı heç bir anlayışı yoxdursa, bu zaman o, internet vasitəsilə videoportala daxil olub müvafiq fənni seçməklə həmin mövzunu tapıb izləyə bilər. Videodərslərin adı dərslə əsas üstünlüyü odur ki, şagird bu dərsləri bir neçə dəfə təkrar izləmək imkanına malikdir. Bununla da şagird dərsləri tam mənimsəyəndə qədər təkrar izləyə bilər. Bu da şagirdin dərsləri anlama keyfiyyətini artırır. Şagird hər videodərsləri dinlədikdə ona bir neçə test təklif olunur, bu testləri cavablandırmaqla sonda topladığı bala əsasən dərsləri nə dərəcədə mənimsədiyini anlaya bilər.

Yenilikləri asanlıqla qəbul edən gənc nəsil, bu gün bu yenilikləri məktəbdən və müəllimlərdən də gözləyir. Bu yenilik məhz şagirdləri yeni bir aləmə aparan “Ağıllı lövhələr” və interaktiv materiallardır. Bu “Ağıllı lövhə” lərdə maraqlı, rəngarəng, bir-birinə bənzəməyən dərslər hazırlamaqla şagirdlərin marağını artırmaq, diqqətini cəlb etmək olar.

Bu nəticəyə gəlirik ki, müasir dövrün müəllimi daim üzərində çalışmalı, yenilikləri öyrənməli, axtarışda olmalıdır.

Məqalənin aktuallığı. Elektron lövhələrdən və interaktiv materiallardan istifadə fəal təlimdə aparıcı istiqamətlərdən biri kimi diqqəti cəlb edir və şagirdlərdə dərslə maraq yaradır, onları dərslə daha həvəslə yanaşmağa sövq edir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Məqalədə son dövrdə aktuallıq kəsb edən elektron lövhələr haqqında məlumat verilməklə yanaşı, interaktiv resurslar, onların faydalı cəhətləri və təlimdə tətbiq üsulları göstərilmişdir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən orta ümumtəhsil məktəblərinin müəllimləri, eləcə də tələbə və magistrantlar istifadə edə bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Alişov Möhsün Ədil oğlu. Tədris prosesində elektron lövhə və elektron laborator proqramlarından istifadə. Bakı, 2015, (əlyazması hüququnda).
2. <http://www.tehsilproblemleri.com/?p=8234>.
3. <http://myboardakillitahta.com/akilli-tahta-4>.
4. <http://www.teknotahta.com/akillitahtanedir.html>.
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Smart_Board.

Г. Намиккызы

Роль интерактивных технологии процессе обучения

Резюме

В этой статье представлена информация об интерактивных технологиях, истории разработки электронных досок, типах, методах и средствах применения. Инновационная подготовка дает преимущества использования интерактивных технологий.

G. Namiggızı

Role in the training process of the interactive technologies

Summary

In this article you can find an information about interactive technology, prosperity history of the electronic boards, their types, usage and methods. The beneficial sides of interactive technologies are shown in the innovative teaching.

Redaksiyaya daxil olub: 09.02.2018